Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 28. júla 2016*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Ochrana spotrebiteľa — Smernica 93/13/EHS — Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách — Zmluva o úvere obsahujúca nekalú zmluvnú podmienku — Nútený výkon rozhodcovského rozhodnutia vydaného na základe tejto podmienky — Zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie pripísateľného vnútroštátnemu súdu — Podmienky vzniku — Existencia dostatočne závažného porušenia práva Únie“

Vo veci C-168/15,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Okresného súdu Prešov (Slovenská republika) z 12. marca 2015 a doručený Súdnemu dvoru 14. apríla 2015, ktorý súvisí s konaním:

Milena Tomášová

proti

Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti SR,

Pohotovosti s.r.o.,

za účasti:

Združenia na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predsedníčka prvej komory R. Silva de Lapuerta (spravodajkyňa), sudcovia J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund, S. Rodin a E. Regan,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— slovenská vláda, v zastúpení: B. Ricziová, splnomocnená zástupkyňa,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vláčil a S. Šindelková, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: slovenčina.

— Európska komisia, v zastúpení: A. Tokár, D. Roussanov a M. Konstantinidis, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 14. apríla 2016,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka podmienok vzniku zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie pripísateľného vnútroštátnemu súdu.

2 Tento návrh bol predložený v spore medzi na jednej strane pani Milenou Tomášovou a na druhej strane Slovenskou republikou – Ministerstvom spravodlivosti SR (ďalej len „Slovenská republika“) a spoločnosťou Pohotovosť s.r.o. vo veci výkonu exekúcie rozhodcovského rozsudku zaväzujúceho pani Milenu Tomášovú zaplatiť peňažné sumy súvisiace s uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

Právny rámec

3 Článok 3 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) stanovuje:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky [jej obsah – *neoficiálny preklad*], najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.

Skutočnosť, že určité aspekty podmienky alebo jedna konkrétna podmienka boli individuálne dohodnuté, nevylučuje uplatňovanie tohto článku na zvyšok zmluvy, ak celkové hodnotenie zmluvy naznačuje, že aj napriek tomu ide o predbežne formulovanú štandardnú zmluvu.

Keď predajca alebo dodávateľ vznesie námietku, že štandardná podmienka bola individuálne dohodnutá, musí o tom podať dôkaz.

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

4 Článok 6 ods. 1 tejto smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

5 Pani Milena Tomášová je dôchodkyňa, ktorej jediný príjem predstavuje dôchodok v sume 347 eur. V roku 2007 uzavrela zmluvu o spotrebiteľskom úvere so spoločnosťou Pohotovosť, v ktorej si zobrala úver 232 eur.

6 Táto zmluva mala podobu formulárovej zmluvy obsahujúcej rozhodcovskú doložku, ktorá priznala rozhodcovskému súdu so sídlom vzdialeným viac ako 400 km od bydliska pani Mileny Tomášovej výlučnú právomoc rozhodovať o sporoch týkajúcich sa tejto zmluvy. Okrem toho podľa uvedenej zmluvy boli stanovené úroky z omeškania vo výške 91,25 % ročne. V predmetnej zmluve navyše nebola uvedená uplatniteľná ročná percentuálna miera nákladov.

7 Vzhľadom na to, že sa pani Milena Tomášová dostala do omeškania so splatením úveru a nemohla zaplatiť splatné úroky z omeškania, zobrala si v spoločnosti Pohotovosť ďalší úver vo výške 232,36 eura.

8 Rozhodnutiami Stáleho rozhodcovského súdu z 9. apríla a 15. mája 2008 bola pani Milena Tomášová zaviazaná zaplatiť spoločnosti Pohotovosť viaceré sumy z titulu nesplatenia predmetných úverov, úrokov z omeškania a náhrady trov konania.

9 Pohotovosť po nadobudnutí právoplatnosti a vykonateľnosti týchto rozhodnutí podala 13. a 27. októbra 2008 návrhy na vykonanie exekúcie na Okresný súd Prešov, ktorý týmto návrhom vyhovel rozhodnutiami z 15. a zo 16. decembra 2008.

10 Podľa rozhodnutia vnútroštátneho súdu v čase podania tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania predmetné exekučné konania stále prebiehali.

11 Dňa 9. júla 2010 podala pani Milena Tomášová proti Slovenskej republike žalobu o náhradu škody vo výške 2 000 eur z titulu škody, ktorá podľa jej názoru vznikla v dôsledku porušenia práva Únie zo strany Okresného súdu Prešov, a to z dôvodu, že tento súd v rámci uvedených konaní vyhovel návrhom na vykonanie exekúcie, ktoré boli založené na nekalej rozhodcovskej doložke a ktorých cieľom bolo vymoženie pohľadávok stanovených pomocou uplatnenia nekalej podmienky.

12 Rozsudkom z 22. októbra 2010 Okresný súd Prešov zamietol žalobu pani Mileny Tomášovej ako nedôvodnú z dôvodu, že nevyužila všetky dostupné právne prostriedky nápravy, predmetné exekučné konania ešte neboli právoplatne skončené a v dôsledku uvedeného tak ešte k vzniku škody nedošlo, takže táto žaloba bola podaná predčasne.

13 Pani Milena Tomášová sa proti tomuto rozsudku odvolala.

14 Krajský súd v Prešove rozhodnutím z 31. januára 2012 uvedený rozsudok zrušil a vrátil vec na nové prejednanie Okresnému súdu Prešov.

15 Za týchto podmienok Okresný súd Prešov rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Či ide o závažné porušenie práva Európskej únie, ak sa vymôže v exekúcii vedenej na základe rozhodcovského rozsudku plnenie z neprijateľnej podmienky v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie?

2. Môže vzniknúť zodpovednosť členského štátu za porušenie práva Únie pred tým, ako účastník konania využije všetky právne prostriedky prislúchajúce mu podľa právneho poriadku členského štátu v konaní o výkone rozhodnutia; vzhľadom na skutkový stav veci, môže v tomto prípade vzniknúť táto zodpovednosť členského štátu pred samotným ukončením konania o výkon rozhodnutia a pred vyčerpaním možnosti žalobkyne požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia?

3. V prípade, ak áno, je dostatočne jasným a závažným porušením práva Únie konanie orgánu, ktoré opisuje žalobkyňa, vzhľadom na daný skutkový stav, najmä vzhľadom na absolútnu nečinnosť žalobkyne a vzhľadom na nevyčerpanie všetkých právnych prostriedkov nápravy umožnených právom členského štátu?

4. Ak ide v tomto prípade o dostatočne závažné porušenie práva Únie, je žalobkyňou uplatňovaná suma škodou, za ktorú má zodpovednosť členský štát; možno škodu v tomto poňatí stotožňovať s vymoženou pohľadávkou, ktorá je bezdôvodným obohatením?

5. Má vydanie bezdôvodného obohatenia, ako právny prostriedok nápravy, prednosť pred náhradou škody?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej až tretej otázke

16 Svojou prvou až treťou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či a za akých podmienok porušenie práva Únie vyplývajúce zo súdneho rozhodnutia vydanom v rámci exekučného konania o rozhodcovskom rozsudku, ktorým sa vyhovelo žalobe o zaplatenie pohľadávok na základe zmluvnej podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú, predstavuje „dostatočne závažné“ porušenie pravidla práva Únie umožňujúce založiť vznik mimozmluvnej zodpovednosti dotknutého členského štátu.

17 V tomto kontexte sa uvedený súd pýta, či je v tejto súvislosti relevantná skutočnosť, že exekučné konanie nebolo skončené a osoba, proti ktorej sa toto exekučné konanie vedie, bola absolútne nečinná a nevyužila všetky právne prostriedky nápravy, ktoré sú jej dostupné v danom právnom poriadku, ako napríklad žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia.

18 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zásada zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré je mu pripísateľné, je súčasťou systému Zmlúv, na ktorých je Únia založená (pozri rozsudky z 19. novembra 1991, Francovich a i., C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 35; z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 31, ako aj zo 14. marca 2013, Leth, C-420/11, EU:C:2013:166, bod 40).

19 Táto zásada platí v prípade každého porušenia práva Únie členským štátom, a to bez ohľadu na verejný orgán, ktorý sa tohto porušenia dopustil (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 32; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 31; z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, bod 30, ako aj z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 46).

20 Uvedená zásada sa tiež uplatní za určitých podmienok v prípade, ak dotknuté porušenie vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni. Vzhľadom na rozhodujúcu úlohu, ktorú má súdna moc pri ochrane práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z pravidiel práva Únie, a na skutočnosť, že súd rozhodujúci v poslednom stupni je z hľadiska svojej definície posledným súdnym orgánom, pred ktorým jednotlivci môžu uplatňovať práva, ktoré im zverujú tieto pravidlá, Súdny dvor dospel k záveru, že úplná účinnosť týchto pravidiel by bola spochybnená a ochrana týchto práv by bola oslabená, ak by sa vylúčila možnosť jednotlivcov za určitých podmienok získať náhradu škody, ktorá im bola spôsobená porušením práva Únie, ktoré je pripísateľné rozhodnutiu vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, body 32 až 36 a 59; z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, bod 31, ako aj z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i., C-160/14, EU:C:2015:565, bod 47).

21 Vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či pri rozhodnutiach z 15. a zo 16. decembra 2008, o ktoré ide v konaní vo veci samej, ide o tento prípad.

22 Vzhľadom na uvedené treba pripomenúť, že pokiaľ ide o podmienky vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušeniami práva Únie, ktoré sú tomuto štátu pripísateľné, Súdny dvor opakovane rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu, keď sú splnené tri podmienky, t. j. že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť (pozri najmä rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 51, ako aj zo 14. marca 2013, Leth, C-420/11, EU:C:2013:166, bod 41).

23 To platí aj pre zodpovednosť členského štátu za škody, ktoré vznikli v dôsledku rozhodnutia súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje právnu normu Únie (pozri rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 52).

24 Pokiaľ ide konkrétne o druhú z podmienok uvedených v bode 22 tohto rozsudku, táto zodpovednosť môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni porušil zjavným spôsobom uplatniteľné právne predpisy (pozri rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 53, ako aj z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, body 32 a 42).

25 Pri určení, či je porušenie práva Únie dostatočne závažné, je potrebné zohľadniť všetky skutočnosti charakterizujúce situáciu, ktorá je vnútroštátnemu súdu predložená. Podľa judikatúry Súdneho dvora k skutočnostiam, ktoré možno v tejto súvislosti zohľadniť, patrí najmä stupeň jasnosti a presnosti porušeného pravidla, rozsah voľnej úvahy, ktorý porušené pravidlo prenecháva vnútroštátnym orgánom, úmyselná alebo neúmyselná povaha nesplnenia povinnosti alebo spôsobenej škody, ospravedlniteľnosť alebo neospravedlniteľnosť prípadného právneho pochybenia, skutočnosť, že postoj zaujatý inštitúciou Únie mohol prispieť k prijatiu alebo zachovaniu opatrení alebo vnútroštátnej praxe, ktoré sú v rozpore s právom Únie, ako aj nesplnenie povinnosti daného súdu predložiť návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 56; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, body 54 a 55, ako aj z 12. decembra 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, EU:C:2006:774, bod 213).

26 V každom prípade porušenie práva Únie je dostatočne závažné vtedy, ak je v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti (pozri rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 56; z 12. decembra 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, EU:C:2006:774, bod 214, a z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 52).

27 Pokiaľ ide o spor vo veci samej, na to, aby sa Okresný súd v Prešove, ktorý za predpokladu, že o rozhodnutiach z 15. a zo 16. decembra 2008 konal v poslednom stupni, dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie, by bolo potrebné, aby týmito rozhodnutiami zjavne porušil ustanovenia smernice 93/13 alebo zjavne nerešpektoval judikatúru Súdneho dvora vzťahujúcu sa na túto smernicu.

28 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že podľa judikatúry Súdneho dvora, systém ochrany spotrebiteľov stanovený smernicou 93/13 priznáva vnútroštátnemu súdu možnosť skúmať nekalú povahu podmienky aj bez návrhu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, body 26, 28 a 29; z 21. novembra 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, body 32 a 33, ako aj z 26. októbra 2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, body 27 a 28).

29 Je pravda, že Súdny dvor vo svojom rozsudku z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675) v bode 38 uznal, že povaha a význam verejného záujmu, z ktorého vychádza ochrana, ktorú smernica 93/13 zaisťuje spotrebiteľom, môže v zásade dokonca odôvodniť to, že vnútroštátny súd má posudzovať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky, a tým vyrovnávať nerovnováhu, ktorá

existuje medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom. V tomto rozsudku však Súdny dvor nevyvodil z tejto úvahy nijaké dôsledky, pretože rozhodoval o otázke, či spotrebiteľ môže namietať neplatnosť rozhodcovskej zmluvy po prvýkrát pred vnútroštátnym súdom konajúcim o žalobe o neplatnosť rozhodcovského rozhodnutia.

30 Až v rozsudku zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32), Súdny dvor jasne uviedol, že úloha, ktorú vnútroštátnemu súdu udeľuje právo Únie, nie je vymedzená len možnosťou vysloviť sa k prípadnej nekalej povahe zmluvnej podmienky, na ktorú sa vzťahuje pôsobnosť uvedenej smernice, ale zahŕňa taktiež povinnosť preskúmať *ex offo* túto otázku hneď po tom, ako je súd oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel.

31 Od uvedeného rozsudku Súdny dvor opakovane pripomínal túto povinnosť, ktorá prináleží vnútroštátnemu súdu (pozri najmä rozsudky zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, body 42 a 43; z 21. februára 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, bod 22, ako aj z 1. októbra 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, bod 41).

32 Konkrétne Súdny dvor rozhodol, že hneď po tom, ako je vnútroštátny súd rozhodujúci o návrhu na vykonanie exekúcie právoplatného rozhodcovského rozsudku oboznámený s potrebnými právnymi a skutkovými okolnosťami, je povinný *ex offo* vykonať preskúmanie nekalej povahy zmluvných podmienok, na ktorých je založená pohľadávka konštatovaná v rozhodcovskom rozsudku z hľadiska ustanovení smernice 93/13, pokiaľ má podľa vnútroštátnych procesných pravidiel povinnosť v rámci obdobného exekučného konania preskúmať *ex offo* rozpor týchto podmienok s vnútroštátnymi predpismi v oblasti verejného poriadku (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, bod 53; uznesenie zo 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, body 51, 53 a 54, ako aj rozsudok z 27. februára 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 42).

33 V dôsledku toho sa nemožno domnievať, že vnútroštátny súd, ktorý pred rozsudkom zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), nepreskúmal *ex offo* nekalý charakter zmluvnej podmienky, na ktorú sa vzťahuje pôsobnosť smernice 93/13, hoci disponoval právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, zjavne nerešpektoval judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti, a preto sa dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie.

34 Je potrebné konštatovať, že predmetné rozhodnutia z 15. a zo 16. decembra 2008 vo veci samej boli vydané pred týmto rozsudkom.

35 Preto sa nezdá potrebné preskúmať, či skutočnosť, že exekučné konanie vo veci samej nebolo skončené a osoba, proti ktorej sa toto exekučné konanie vedie, bola absolútne nečinná alebo že nevyužila všetky právne prostriedky nápravy, ktoré sú jej dostupné v danom právnom poriadku, ako napríklad žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia, je relevantná pre vznik zodpovednosti dotknutého členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva Únie takými rozhodnutiami súdu, ako sú rozhodnutia z 15. a zo 16. decembra 2008 vo veci samej.

36 Za daných okolností je potrebné odpovedať na prvú až tretiu otázku takto:

— Zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva Únie rozhodnutím vnútroštátneho súdu môže vzniknúť iba vtedy, ak toto rozhodnutie vydáva súd tohto členského štátu rozhodujúci v poslednom stupni, čo v prípade sporu vo veci samej prináleží overiť vnútroštátnemu súdu. Ak ide o tento prípad, rozhodnutie tohto vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni môže založiť dostatočne závažné porušenie práva Únie umožňujúce vznik uvedenej zodpovednosti len vtedy, ak uvedený súd zjavne porušil uplatniteľné právo, alebo ak k tomuto porušeniu došlo napriek existencii riadne ustálenej judikatúry Súdneho dvora v danej oblasti.

— Nemožno sa domnievať, že vnútroštátny súd, ktorý pred rozsudkom zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), v rámci exekučného konania o rozhodcovskom rozsudku, ktorým sa vyhovelo žalobe o zaplatenie pohľadávok na základe zmluvnej podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú v zmysle smernice 93/13, nepreskúmal *ex offo* nekalý charakter tejto podmienky, hoci disponoval právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, zjavne nerešpektoval judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti, a preto sa dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie.

O štvrtej a piatej otázke

37 Svojou štvrtou a piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či suma škody spôsobenej v dôsledku prípadného porušenia práva Únie, o aké ide vo veci samej, zodpovedá sume náhrady škody, ktorú požaduje pani Milena Tomášová, pokiaľ možno túto sumu stotožňovať so sumou skutočne vymoženej pohľadávky, t. j. sumou bezdôvodného obohatenia osoby, v prospech ktorej bol vydaný rozhodcovský rozsudok, a či žaloba o náhradu tejto škody je subsidiárna vo vzťahu k žalobe o vydanie bezdôvodného obohatenia.

38 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že ak sú splnené podmienky týkajúce sa vzniku zodpovednosti štátu, čo prináleží posúdiť vnútroštátnym súdom, je úlohou štátu napraviť následky spôsobenej škody v rámci vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu, pričom predpoklady zodpovednosti za škodu stanovené vnútroštátnym právom, nemôžu byť nepriaznivejšie ako pri podobných právnych prostriedkoch týkajúcich sa výlučne len vnútroštátneho práva (zásada ekvivalencie) a nesmú byť ani formulované tak, aby získanie náhrady škody robili prakticky nemožným alebo neúmerne ťažkým (zásada efektivity) (pozri rozsudky z 19. novembra 1991, Francovich a i., C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 42; z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 58; z 24. marca 2009, Danske Slagterier, C-445/06, EU:C:2009:178, bod 31; z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 62, ako aj z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i., C-160/14, EU:C:2015:565, bod 50).

39 Z uvedeného vyplýva, že pravidlá týkajúce sa ohodnotenia škody spôsobenej v dôsledku porušenia práva Únie určuje vnútroštátne právo každého členského štátu, pričom vnútroštátne právne úpravy, ktoré tieto pravidlá stanovujú, musia dodržiavať zásady ekvivalencie a efektivity.

40 To isté platí vo vzťahu medzi žalobou o náhradu takej škody a ostatnými prostriedkami nápravy, ktoré sú prípadne upravené v právnom poriadku dotknutého členského štátu, akými je žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia.

41 Za daných okolností je potrebné na štvrtú a piatu otázku odpovedať tak, že pravidlá o náhrade škody spôsobenej porušením práva Únie, ako sú pravidlá týkajúce sa ohodnotenia takej škody alebo vzťahu medzi žalobou o náhradu tejto škody a ostatnými prípadne dostupnými prostriedkami nápravy, upravuje právny poriadok každého členského štátu pri rešpektovaní zásad ekvivalencie a efektivity.

O trovách

42 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. **Zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva Únie rozhodnutím vnútroštátneho súdu môže vzniknúť iba vtedy, ak toto rozhodnutie vydáva súd tohto členského štátu rozhodujúci v poslednom stupni, čo v prípade sporu vo veci samej prináleží overiť vnútroštátnemu súdu. Ak ide o tento prípad, rozhodnutie tohto vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni môže založiť dostatočne závažné porušenie práva Únie umožňujúce vznik uvedenej zodpovednosti len vtedy, ak uvedený súd zjavne porušil uplatniteľné právo, alebo ak k tomuto porušeniu došlo napriek existencii riadne ustálenej judikatúry Súdneho dvora v danej oblasti.**

   Nemožno sa domnievať, že vnútroštátny súd, ktorý pred rozsudkom zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), v rámci exekučného konania o rozhodcovskom rozsudku, ktorým sa vyhovelo žalobe o zaplatenie pohľadávok na základe zmluvnej podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, nepreskúmal *ex offo* nekalý charakter tejto podmienky, hoci disponoval právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, zjavne nerešpektoval judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti, a preto sa dopustil dostatočne závažného porušenia práva Únie.

2. **Pravidlá o náhrade škody spôsobenej porušením práva Únie, ako sú pravidlá týkajúce sa ohodnotenia takej škody alebo vzťahu medzi žalobou o náhradu tejto škody a ostatnými prípadne dostupnými prostriedkami nápravy, upravuje právny poriadok každého členského štátu pri rešpektovaní zásad ekvivalencie a efektivity.**

Podpisy